

Vergaderjaar 2025–2026

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 4215

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 november 2025

Overeenkomstig de bestaande afspraken ontvangt u hierbij 2 fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissie voorstellen (BNC).

Fiche: Mededeling Strategie voor generatievernieuwing in de agrarische sector (Kamerstuk 22 112, nr. 4214).

Fiche: Mededeling Europese strategie voor artificiële intelligentie in de wetenschap.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
D.M. van Weel

Fiche: Mededeling Europese strategie voor artificiële intelligentie in de wetenschap

1. Algemene gegevens

- a) *Titel voorstel*
Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad: Een Europese strategie voor artificiële intelligentie in de wetenschap. Voorbereidingen voor het instrument voor AI-wetenschap in Europa (RAISE)
- b) *Datum ontvangst Commissiedocument*
8 oktober 2025
- c) *Nr. Commissiedocument*
COM(2025) 724
- d) *EUR-Lex*
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex:52025DC0724>
- e) *Nr. impact assessment Commissie en Opinie*
N.v.t.
- f) *Behandelingstraject Raad*
Raad voor Concurrentievermogen (RvC)¹
- g) *Eerstverantwoordelijk ministerie*
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

2. Essentie voorstel

Op 8 oktober jl. publiceerde de Europese Commissie (de Commissie) een mededeling aan de Raad met een Europese strategie voor Artificiële Intelligentie in de Wetenschap (hierna: de strategie) en voorbereidingen voor het instrument voor AI-wetenschap in Europa (RAISE). De aanleiding voor deze strategie is de transformerende factor van AI voor het uitvoeren van onderzoek en de achterstand die Europa hierin heeft opgelopen op mondiaal niveau. De strategie is gezamenlijk gepresenteerd met de Apply AI-strategie, een plan voor het versnellen van het gebruik van AI in sleutelindustrieën en de publieke sector². De Europese strategie voor AI in Wetenschap en Apply AI-strategie zijn volgens de Commissie een volgende stap in de ambitie die in het in april aangekondigde *AI Continent Action Plan* wordt geuit, namelijk Europa een mondiale leider op het gebied van AI maken.³

De strategie richt zich op het positioneren van de EU als koploper op het gebied van AI-gedreven onderzoek, innovatie en excellentie. In deze strategie wordt de basis gelegd voor een instrument voor AI-wetenschap in Europa, RAISE – de *Resource for AI Science in Europe* – een Europees virtueel instituut dat toptalent, rekenkracht, data en onderzoeksfinanciering voor AI samenbrengt. RAISE zal in fases worden uitgerold, wat is begonnen met de lancering van de pilotfase onder het Horizon Europa werkprogramma 2026–27 (€ 108 miljoen) tijdens de eerste *AI in Science Summit* in Kopenhagen van 3-4 november jl. Verdere eerste stappen die de Commissie voorstelt zijn het opzetten van RAISE coördinatie middels een *Coordination and Support Action* (CSA) onder Horizon Europa, het

¹ Vooraankondiging in de RvC van 23 mei 2025, want de Mededeling is een uitwerking van de Raadsconclusies «Naar een EU-strategie voor artificiële intelligentie in de wetenschap – Conclusies van de Raad, goedgekeurd op 23 mei 2025».

² Voor de inhoudelijke beoordeling van dit voorstel wordt verwezen naar het BNC fiche Mededeling Apply AI-strategie

³ Zie BNC fiche Mededeling AI Continent Action Plan. Het AI Continent Action Plan is een overkoepelend kader voor verschillende acties dat tot doel heeft om van Europa een leidend continent te maken op het gebied van AI, waar AI betrouwbaar en mensgericht is, democratische waarden bevordert en economische groei versnelt.

vormen van partnerschappen met lidstaten en private partijen en het opzetten van een high-level academische adviesraad.

Om van RAISE een aanjager van wetenschappelijke excellentie op het gebied van AI te maken en om het gebruik van AI in de Europese wetenschap in bredere zin mogelijk te maken en te ondersteunen, bevat de strategie vier strategische acties die samen het Actieplan voor AI in Wetenschap vormen: 1) het bevorderen van excellentie en aantrekken/behouden van talent; 2) het opschalen van rekenkracht voor AI; 3) onderzoekers ondersteunen bij het dichten van de datakloof, en het beheren en integreren van benodigde datasets voor AI in de wetenschap; 4) het coördineren van onderzoeksfinanciering op een wendbare en ondersteunende wijze. Deze strategische acties worden ondersteund door Europese samenwerking met (*start-ups* en *scale-ups* in) de private sector, Europese beleidsafstemming en allianties met andere internationale actoren.⁴

Voor excellentie en talent, de eerste strategische actie, zal de Commissie RAISE-proefprojecten voor doctoraatnetwerken met betrekking tot AI in de wetenschap financieren om de volgende generatie onderzoekers op te leiden en zullen er ook thematische netwerken van excellentie op het gebied van AI in de wetenschap worden gefinancierd. Daarnaast zal de Commissie de richtsnoeren voor het verantwoord gebruik van generatieve AI in onderzoek regelmatig bijwerken en zal er een Joint Research Centre (JRC) *Scientific AI Hub* worden opgesteld om AI modellen en systemen voor wetenschappelijk onderzoek te monitoren en evalueren, in nauwe coördinatie met het Europese AI-bureau.⁵

Voor rekenkracht, de tweede strategische actie, wordt voorgesteld dat de Commissie voor specifieke toegang tot AI-gigafabrieken voor wetenschappers en *start-ups* uit de EU zorgt, onder meer ten behoeve van de specifieke doelstellingen van Horizon Europa. Verder wordt voorgesteld dat de Commissie € 600 miljoen vanuit Horizon Europa investeert in de RAISE-proefprojecten.

Daarnaast zal de Commissie AI rekenkracht voor wetenschappelijke doeleinden in de AI Fabrieken blijven ontwikkelen.

Op het gebied van data, de derde strategische actie, wordt voorgesteld dat de Commissie de ontwikkeling van de Data Labs zal ondersteunen en deze zal koppelen aan de gemeenschappelijke Europese dataruimten, in het bijzonder de *European Open Science Cloud* (EOSC) om te zorgen voor beschikbare, herbruikbare data voor wetenschappelijk onderzoek. Ook zal de Commissie ervoor zorgen dat onderzoekers gesteund worden in het verzamelen, beheren en integreren van datasets via de *RAISE Networks* (RAISE-proefproject) en zal de Commissie bewijsmateriaal verzamelen over de noodzaak om de toegang en het hergebruik van publiek gefinancierde onderzoeksresultaten en het gebruik van publicaties en data voor wetenschappelijke doeleinden te verbeteren.

Voor onderzoeksfinanciering, de vierde strategische actie, zet de Commissie in op het verdubbelen van de investeringen in AI vanuit Horizon Europa, waaronder het budget voor AI in de wetenschap voor 2028. Daarnaast zal de Commissie investeren in een RAISE-proefproject voor het stimuleren en coördineren van investeringen in AI in de wetenschap middels een investeringsagenda in het 2026–2027 werkprogramma van Horizon Europa. Ook wordt voorgesteld dat de Commissie de automatisering van wetenschappelijke laboratoria en de ontwikkeling

⁴ De Commissie verwijst naar de Apply AI Alliance aangekondigd in de Apply AI Strategy.

⁵ Dit laatste zal gebeuren in nauwe samenwerking met het AI Office.

en actualisering van wetenschappelijke basismodellen, ook in industriële omgevingen, zal financieren.

Naast RAISE, zal de Commissie zich ook inzetten om samenwerking met de particuliere sector, coördinatie tussen de lidstaten en internationale samenwerking te versterken. De Commissie zal AI in Wetenschap conferenties en vlaggenschipevenementen voor AI in de wetenschap organiseren en een campagne opzetten om toezeggingen van particuliere bedrijven voor AI in de wetenschap aan te moedigen. Daarnaast zal de Commissie de implicaties van de AI-verordening op de wetenschappelijke gemeenschap analyseren. Voor betere coördinatie, zal de Commissie verder inzetten op de *ERA Action on AI in Science* en het gebruik van AI in de wetenschap volgen aan de hand van indicatoren en maatstaven. Voor internationale samenwerking, zal de Commissie de Europese normen en waarden voor het verantwoord gebruik van AI in de wetenschap in relevante multilaterale fora en internationale organisaties promoten en specifieke kwesties over AI in de wetenschap adresseren in regionale beleidsdialogen.

De Commissie licht – zoals eerder genoemd in het *AI Continent Action Plan* – de geavanceerde materialenindustrie en biotechnologieën uit als Europese O&I prioriteiten met een groot potentieel voor AI-ondersteunend wetenschappelijk onderzoek. Verder wordt er verwezen naar sectoren die genoemd worden in de Apply AI-strategie: zorg en farmaceutische industrie; robotica; productie, engineering en constructie; defensie, veiligheid en ruimtevaart; mobiliteit, transport en auto-industrie; elektronische communicatie; energie; klimaat en milieu; landbouw; culturele en creatieve sectoren, en media; publieke sector.

3. Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

a) Essentie Nederlands beleid op dit terrein

Het algemene Nederlands AI-beleid heeft als doel om de maatschappelijke en economische kansen van AI te verzilveren waarbij publieke belangen en waarden worden gewaarborgd.⁶ De snelle AI-ontwikkelingen en gebruik van AI in wetenschappelijk onderzoek vraagt om meer rekenkracht, data en talent. Daarnaast zijn er relevante AI-faciliteiten, expertise en ondersteuning voor onderzoekers nodig om talent te behouden en aan te trekken in Nederland. Het is daarom essentieel om voldoende beschikbare rekenkracht, data opslag, dataverwerking, netwerkconnectiviteit, AI-relevante faciliteiten (zoals de AI-fabriek) en bijbehorende expertise en ondersteuning voor onderzoekers te hebben.⁷

Het kabinet heeft geen apart nationaal beleid voor AI in de wetenschap. Echter, het kabinetsbeleid richt zich wel op de sterke basis voor digitale infrastructuur voor onderzoek (ICT-infrastructuur), waaronder investeringen in rekenfaciliteiten, datafaciliteiten en bijbehorende expertise en ondersteuning⁸, die een randvoorwaarde vormen voor het uitvoeren van hoogwaardige AI-gedreven onderzoek en innovatie en om de ambities van *open science*⁹ te behalen.

⁶ Zie: Strategisch Actieplan voor Artificial Intelligence, Kamerstukken 26 643 en 32 761, nr. 640; Kabinetsreactie WRR-rapport «Opgave AI: de nieuwe systeemtechnologie», Kamerstuk 26 643, nr. 943; Overheidsbrede visie Generatieve AI, Kamerstuk 26 643, nr. 1125; Overheidsbrede standpunt Generatieve AI, Kamerstuk 29 362, nr. 1331

⁷ Zie Computational needs for accelerated scientific discovery

⁸ Zie voor meer informatie de Kamerbrief inzake inzet op digitalisering in de wetenschap uit de regeerakkoordmiddelen van ocv (Kamerstuk 29 338, nr. 210), Uitvoeringsplan investeringen digitale onderzoeksinfrastructuur;

⁹ Zie Kamerbrief Open Science NL versnelt transitie naar open science

b) Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Het kabinet steunt de Commissie in het streven om Europa te positioneren als koploper op het gebied van verantwoord AI-gedreven onderzoek, innovatie en excellentie om de economische positie en concurrentievermogen te versterken. Door de toenemende geopolitieke uitdagingen is het belangrijk dat de EU op het gebied van AI in wetenschap minder afhankelijk wordt en de digitale strategische autonomie wordt gewaarborgd.

Het kabinet is positief over de voorgestelde strategie, maar heeft wel een aandachtspunt. De strategie is een stap in de goede richting om met een Europese aanpak van de Commissie onderzoek op het gebied van AI (wetenschap voor AI) en de inzet van AI voor wetenschappelijke vooruitgang in alle disciplines (AI in de wetenschap) te bevorderen. Echter is het de vraag of het totaal aan acties en het relatief beperkte budget van de strategie voldoende zullen zijn om de doelen wezenlijk te versnellen.

Het kabinet is voorstander van de pilotfase van RAISE en deelt de conclusie dat er Europese coördinatie en investeringen nodig zijn om relevante bestaande en nieuwe initiatieven en onderzoeksprojecten voor rekenkracht, data, excellentie/talent en onderzoeksfinanciering voor AI samen te brengen en te stimuleren.

Het kabinet steunt de strategische actiepunten uit de mededeling, omdat het aansluit bij de kansen en uitdagingen in nationaal beleid op digitalisering in en van de wetenschap. Het kabinet is het eens dat excellentie en talent moeten worden bevorderd. Dit kan door relevante bestaande nationale initiatieven zoals de ICAI Labs voor onderzoeksamenwerkingen tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen op het gebied van AI, de ELSA Labs voor ethische, juridische en maatschappelijke aspecten van verantwoorde ontwikkeling en toepassing van AI en de AIC4NL *Innovation Labs* voor kennisoverdracht, ontwikkeling en implementatie van *AI-tools*. Ook moedigt het kabinet toegang tot meer AI-rekenkracht toe. Dit sluit aan bij de Nederlandse inzet op Europese bilaterale samenwerkingen via de *European High Performance Computing Joint Undertaking* (EuroHPC) en de bijbehorende ambities en realisatie van een nationale AI-fabriek in Groningen¹⁰. Daarnaast is het kabinet voorstander voor betere databeschikbaarheid door meer aandacht voor toegang en hergebruik van data(sets) middels de naleving van de FAIR-principes¹¹ en het verder bouwen op bestaande initiatieven zoals de inzet op de *European Data Spaces* en in het bijzonder in de *European Open Science Cloud* (EOSC). Ten slotte is het kabinet positief over de verdubbeling van Europese investeringen in AI in wetenschap vanuit Horizon Europa om in Europa geavanceerd onderzoek op het gebied van AI en de inzet van AI voor wetenschappelijke vooruitgang. Nederland benadrukt dat AI geen doel op zich moet zijn maar een hulpmiddel om EU-prioriteiten te bevorderen. Tevens is Nederland positief dat de EU aandacht besteedt aan de ethische aspecten van AI door de *European Group on Ethics on Science and New Technologies* (EGE) om een mening te vragen. Nederland roept de Commissie op om ook gebruik te maken van de kennis die de lidstaten opbouwen.

¹⁰ Zie Kamerbrieven Honorering EU-financiering voor de AI-fabriek in Groningen, Indiening voorstel AI-fabriek en Uitkomsten verkenning AI-faciliteit in Nederland.

¹¹ FAIR staat voor Findable, Accessible, Interoperable, en Reusable. Het is een set principes die ervoor zorgen dat onderzoeksdata en -resultaten in de context van open science goed beheerd en gedeeld worden.

Het kabinet vindt het belangrijk dat er in de implementatie extra aandacht is voor blijvende fragmentatie onder RAISE en de verbetering van juridische voorwaardeën en ethische beoordelingskaders voor onderzoek bij het gebruik van AI. Ook moet er rekening worden gehouden met dat veel lidstaten, waaronder Nederland, geen nationale strategie (en geormerkte middelen) voor AI in de wetenschap hebben. Ook merkt het kabinet op dat verwijzingen naar het hergebruik en de doorontwikkeling van bestaande Europese initiatieven en samenwerkingen, zoals de Alliantie voor Taaltechnologieën (ALT-EDIC), het *AI on Demand*-platform en de Test- en Experimenteerfaciliteiten (TEF's) voor AI, ontbreken in de strategie.

c) Eerste inschatting van krachtenveld

De strategie kan rekenen op brede steun van de lidstaten en het Europees Parlement, omdat deze strategie voortvloeit uit de aangenomen Raadsconclusies «Naar een EU Strategie voor AI in de Wetenschap» en lidstaten breed steun hebben uitgesproken tijdens de officiële lancering van de *ERA Action AI in Science* incl. RAISE-pilot tijdens de *AI in Science Summit*¹².

4. Grondhouding ten aanzien van bevoegdheid, subsidiariteit, proportionaliteit, financiële gevolgen en gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

a) Bevoegdheid

De grondhouding van het kabinet ten aanzien van de bevoegdheid is positief. De mededeling heeft betrekking op de beleidsterreinen onderzoek en innovatie en interne markt. Op het terrein van onderzoek en innovatie is sprake van een parallelle bevoegdheid tussen de EU en de lidstaten (artikel 4, derde lid, van het VWEU). Op het terrein van interne markt is sprake van een gedeelde bevoegdheid van de Unie en de lidstaten (artikel 4, tweede lid, onder a, VWEU).

b) Subsidiariteit

De grondhouding van het kabinet ten aanzien van subsidiariteit is positief. De mededeling heeft tot doel om de EU als koploper op AI gedreven wetenschappelijk onderzoek, innovatie en excellentie te positioneren. Gezien het grensoverschrijdende karakter van deze doelstelling, kan dit onvoldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau zelf worden verwezenlijkt, daarom is een EU-aanpak nodig. Door een Europese aanpak kunnen de grootste grensoverschrijdende problemen, zoals de fragmentatie van middelen en onderzoeksprojecten, beperkte toegang tot rekenkracht, en de mondiale concurrentiestrijd voor toptalent op het gebied van AI en wetenschap worden aangepakt. Om die redenen is optreden op het niveau van de EU gerechtvaardigd.

c) Proportionaliteit

De grondhouding van het kabinet ten aanzien van proportionaliteit is positief. De mededeling heeft tot doel om de EU als koploper op AI gedreven wetenschappelijk onderzoek, innovatie en excellentie te positioneren. Het voorgestelde optreden is geschikt om deze doelstelling te bereiken, omdat de mededeling acties van de Commissie presenteert die de uitdagingen en kansen in AI in de wetenschap adresseren en zodoende kunnen bijdragen aan de versterking van de positie van de EU.

¹² Zie Naar een EU Strategie voor artificiële intelligentie in de Wetenschap - Conclusies van de Raad, goedgekeurd op 23 mei 2025.

De mededeling richt zich namelijk op een gecoördineerde Europese strategie die versnippering van onderzoeksprojecten en moeilijkheden bij de toegang tot rekenkracht en datasets vermindert en een gezamenlijke aanpak voor het bepalen van benodigde ethische beoordelingskaders. Echter heeft het kabinet wel een aandachtspunt. Het is de vraag of het totaal aan acties en het relatief beperkte budget van de strategie voldoende zullen zijn om de doelen wezenlijk te versnellen. Het voorgestelde optreden gaat niet verder dan noodzakelijk, omdat de mededeling zich richt op een Europees antwoord op internationale uitdagingen en het verder voldoende ruimte biedt aan de lidstaten om eigen nationale initiatieven te ontplooien.

d) Financiële gevolgen

Financiering voor de strategie komt uit het al lopende Horizon Europa programma. Voor de lancering van het RAISE-programma (pilot) wordt € 108 miljoen voorzien.

Daarnaast wordt er voorgesteld dat er tot € 600 miljoen geïnvesteerd wordt voor structurele toegang van wetenschappers en *start-ups* tot de AI Gigafabrieken. Ook wil de Commissie jaarlijkse investeringen voor AI in de wetenschap in 2028 zelf verdubbeld hebben. Voor het huidige 2025 Horizon Europa werkprogramma gaat het om € 700 miljoen voor AI in wetenschap. Verder geeft de Commissie aan ernaar te streven om in het kader van het volgende meerjarig financieel kader (MFK) aanzienlijke en specifieke financiële steun te verlenen, om vooruitgang te stimuleren en de positie van Europa in de voorhoede van wetenschappelijke innovatie te versterken.

Nederland is van mening dat de benodigde EU-middelen gevonden dienen te worden binnen de in de Raad afgesproken financiële kaders van de EU-begroting 2021–2027 en dat deze moeten passen bij een prudente ontwikkeling van de jaarbegroting. Het kabinet wil niet vooruit lopen op de integrale afweging van middelen na 2027. Het kabinet zal de ontwikkeling rondom de exacte samenstelling van de financiering van deze initiatieven nauw volgen. Eventuele budgettaire gevolgen worden ingepast op de begroting van het beleidsverantwoordelijke departement, conform de regels van de budgetdiscipline.

e) Gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

Het vereenvoudigen van bestaande procedures is onderdeel van de strategie. In overeenstemming met de EU-strategie voor *start-ups* en *scale-ups* zal de Commissie de regels van de Europese Innovatieraad vereenvoudigen als onderdeel van bredere vereenvoudigingsinspanningen om de administratieve lasten voor bedrijven te verminderen. Naar verwachting levert dit een vermindering van de regeldruk op. Het verminderen van regeldruk is een van de prioriteiten van het kabinet. Het kabinet verwelkomt daarom de inzet van de Commissie. Op basis van de informatie uit de strategie is de impact op de regeldruk nu nog niet volledig te overzien en in te schatten. Het kabinet let bij de implementatie van de strategie en de nieuwe voorstellen, plannen en initiatieven op wat de eventuele gevolgen voor de regeldruk zijn.

De verwachte effecten van de mededeling op het concurrentievermogen van de EU zijn positief. Het RAISE-initiatief zal wetenschappers ondersteunen bij het vertalen van hun meest veelbelovende doorbraken naar toepassingen in de praktijk en nieuwe producten en oplossingen. Hiermee wordt de basis gelegd voor een snelle industriële acceptatie en bijdrage aan het toekomstige concurrentievermogen. Hierbij wordt verwezen naar de recent gelanceerde AI-fabrieken en Gigafabrieken, al zijn deze nog in

een te vroege fase om hun effect op het concurrentievermogen te bepalen.

De strategie beoogt om via een gecoördineerde Europese aanpak voor AI in de wetenschap bij te dragen aan de plek van de EU in het AI ecosysteem. Dit heeft als doel om de innovatiekloof met niet-Europese partijen, die reeds veel investeren in AI in de wetenschap en de daarvoor benodigde middelen, te dichten en zo de afhankelijkheden in de AI-waardeketen te verminderen. Hiermee kan de mededeling bijdragen aan het versterken van de weerbaarheid en de open strategische autonomie van de EU en Nederland.